

Михайло Карпинець

Якщо сьогодні порівняти сучасне, молоде покоління із, наприклад, поколінням, яке жило приблизно 50-100 років тому, то найперше, що нас відрізнятиме, – це обсяг інформації, яким володіємо і який отримуємо сьогодні. Колись люди дізнавалися інформацію про світ переважно із книжок, про події – із газет, а замість чатів у месенджері вони спілкувалися більше і дізнавалися один про одного завдяки живим зустрічам. І якщо 50 років тому, щоб довідатися щось про якусь особистість чи подію, було потрібно докласти певних зусиль, виділити достатню кількість часу, то сьогодні це займе лічені хвилини, ба навіть і секунди. Адже достатньо просто відкрити пошуковик Google на своєму ґаджеті, один клік – і одразу можна дізнатися майже про всіх і все.

Однак масиви різноманітної інформації не завжди є правдивими. Доволі часто людина натрапляє на так звані фейки. Мабуть, саме тому ми, молодь, ставимось із пересторогою до різних новин або фактів із неперевірених джерел і хочемо їх підтвердження чи спростування. Подібний підхід серед молодих людей є і й стосовно релігії: нам не до вподоби «сліпа» віра, ми хочемо раціональних доказів того, що пропонує нам християнство. І це нормально. Але помилково є вважати, що вірити в Бога – це безглуздо, і стверджувати, що вчені вже давно довели, що Бога нема і відвідувати різні богослужіння в храмі немає жодного сенсу. Дорога молоде, у цій публікації намагатимемося спростувати фейки про те, що нібито християнство «боїться» освічених людей, які вміють мислити й ставити важкі запитання; що віра і розум – щось протилежне й навіть вороже одне до одного.

Справді, сьогодні людина має безліч можливостей для персонального розвитку. Однак здобути освіту – це не просто «закидати» себе безліччю інформації, а й навчитися мислити, аналізувати, пізнавати й розрізняти. Освіта – це виховання і просвітлення особи, а просвітити її може лише Христос Господь – Світло світу (пор. Йо 8,12). Тож не випадково учні Ісуса, слухачі чи перехожі, називали Його Учителем (Пор. Йо 11,8; Мт

190,16; Лк 9,38; Мр 9,17). Адже Він в особливий спосіб – не лише словами, але й знаками навчав людей, і ті, хто до нього приходив, дивувалися з Його вчення і, відчуваючи різницю між наукою Христа і наукою книжників (Пор. Мр 1,22), залюбки Його слухали (Мр 12,37). Він не просто повторив те, що сказали до нього пророки чи богообрані люди, але доповнив їхні слова, об'являючи Істину.

Освіта пов'язана з образом Божим у людині. Це пошук і прагнення Бога. Хоч ми пізнаємо все через відчуття, але наші знання ними не завершуються. Оскільки людина створена на образ Божий, вона може пізнавати й отримувати відповіді на всі питання через Боже об'явлення, через міжособове спілкування з Господом, що створив усе.

У сучасному світі люди дедалі більше протиставляють віру і розум, релігію і науку. Таке протиставлення розпочалося в епоху Відродження (XIV-XVII ст.), а поглибилось у Новий час. Але насправді вони не суперечать одне одному. Усі мають спільну мету: знайти Істину. Як релігія, так і наука у своїх тлумаченнях певного явища в кінцевому підсумку зійдуться до одного – Творця. Християнство базується на Божому об'явленні, наука – на законах природи, які створив Бог. Тому, як писав один відомий фізик: «Бог для християнина стоїть на початку шляху, а для фізиків – у кінці».

Те, що людина багато знає, не заважає їй вірити в Бога. Навпаки, великі знання народжують велику віру, а ще більші знання – ще більшу віру. Чим більше людина вірить – тим більше вона знає, і чим більше вона знає – тим більше вона вірить. Після цих слів у нас може виникнути питання: чому ж тоді серед учених людей трапляються атеїсти? Це залежить від самої людини, її волі, бо особиста настанова науковців, а не наука приводить до віри чи зневіри. Тому серед визначних учених, засновників природничих наук можна знайти глибоко віруючих осіб: Альберт Енштейн, Ісаак Ньютон, Микола Копернік, – вони визнавали Бога Творцем Усесвіту. А такі великі богослови, як святий Августин чи Тома Аквінський – мужі віри, які використовували науку для того, щоб довести існування Бога. Наприклад, святий Августин до богослов'я ввів окремі елементи платонівської філософії, а святий Тома – аристотелеву філософську спадщину. Згідно з богословським методом останнього, людина розпочинає пізнавати Бога в процесі пізнання нею світу, від пізнання видимих речей вона підіймається до пізнання їхніх невидимих першооснов. Тому святий Тома запропонував п'ять шляхів ствердження існування Бога. Використовуючи їх, людина формулює твердження, які настільки обґрунтовані, що дають їй можливість дійти висновку про існування Бога. Шлях починався від констатації зовнішніх явищ, за якими спостерігала людина, потім логічно їх аналізувала, і завершувався висновком про Першооснову цього явища. Так святий Тома дає Богу чотири філософські назви — Першорушій, Необхідне Буття, Найвища Досконалість, Мета.

Усередині людини завжди палало бажання пояснити все на світі. І хоча наша цікавість є безмежною, однак існують такі питання, на які ми не зможемо знайти відповіді. Навіть найбільші науковці в деяких питаннях доходять до точки, де завершується компетенція науки. Це вершина природного пізнання, на якій людина готова перейти до пізнання вірою, яку освічує Боже Об'явлення. Тут розпочинається компетенція богослов'я – боголюдське спілкування – до цього можна застосовувати людське слово, а після цієї межі потрібно від нього відмовитися і перейти до спілкування понад словами, тобто до споглядання Особи Творця. І тут не слід у всьому шукати аргументів фізичних властивостей чи хімічних досліджень, але покластися на віру в Бога, «Творця неба і землі і всього видимого і невидимого...». Тоді розпочинається пізнання, притаманне вірі, яке виражає незаперечну істину, що базується на реальності Божого Об'явлення.

Насамкінець слід згадати про великого мужа Церкви Христової – святого Василія Великого, архієпископа Кесарії Каппадокійської. Він за часів своєї молодості навчався в Афінах, де пізнавав світські науки. Як згадує його добрий приятель, святий Григорій Богослов, із яким вони разом там навчалися, вони знали лише дві дороги: одна вела до святого храму, а інша – до вчителів світських наук. Великі знання не стали перешкодою цьому й іншим Святим Отцям Церкви у стосунках із Богом, але, навпаки, стали інструментом для захисту правдивої віри й розвитку християнської науки. Безсумнівно, що на вершину формування розумної молоді людини святий Василій підіймався за допомогою двох крил: віри і розуму. І лише як друзі, як нерозлучна пара, вони дадуть такий високий результат, а один без одного перетворяться на фанатизм.

Михайло КАРПІНЕЦЬ, Християнство — вершина формування розумної молоді людини // СЛОВО №2 (86), червень-серпень 2021